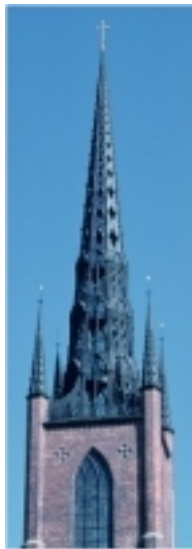

JÄRN OCH STÅL I ÖVER 200 ÅR

Peter Stockenberg
formfunktion@telia.com • www.sbi.se
Skapad 2002-10-31

Från dekor till struktur

Under århundradena före till den industriella revolutionen användes metaller mycket sparsamt i byggandet och då ofta enbart som dyrbara dekorationsmaterial. Med utveckling inom malmförädling och metallurgi blev massproduktion av järn en möjlighet. Det tidiga gjutjärnet visade hur man kunde skapa lätthet och smidighet under belastning. Före massproduktionen av järn betydde belastning att man tvingades använda stora mängder massiva stenmaterial. Plötsligt var det möjligt att bära tunga laster nästan transparent. Som ett av de första exemplen på att konstruera med de nya möjligheterna brukar nämnas the Ironbridge i engelska Shropshire från 1779. I Sverige brukar Ridderholmskyrkans spira av gjutjärn nämnas som den första stora järnkonstruktionen, uppförd mellan 1838 och 1841. Jernbron i Uppsala från 1846 och järnvägsbron över Göta älv vid Vargön från 1866 är exempel på tidiga svenska järnbroar.

Den fortsatta utvecklingen av järnbyggandet ledde till mångdubbelt större spännvidder, mycket större än dem man kunde åstadkomma med enbart trä. Stål, billigare att tillverka än det arbetsintensiva gjutjärnet, förändrade världen. Stål byggde samtidigt de stora järnvägshallarna i Europa, skyskrapor i Amerika, Galerie des Machines och Eiffel tornet till Världsutställningen i Paris 1889.

Under 1900-talet har användandet av stål i nya roller inom byggandet ökat ständigt, bland annat så har det rostfria stålet fått allt fler användningsområden. Inte minst då det blir relativt sett billigare och dess möjligheter som ett bärande och samtidigt korrosionsbeständigt material är enorma.

Vi kan inte sia om hur framtidens arkitektur kommer att te sig men det är helt klart att stålkomponenter, lätta, starka och kapabla till anpassning kommer att vara viktiga delar i framtidens byggande.

